View the original article

ПОЛІТИКА

У Казахстані на догоду Путіну відмовляються від терміну «Голодомор»?

Радіо Свобода

24 жовтня 2025, 15:56

Казахстан, 1932 рік. Люди тікають від голодної смерті, спричиненої сталінською колективізацією. Не менше мільйона казахів втекли до Китаю, країн Центральної Азії, а також до Афганістану та Ірану

Коротко

- Від голоду, спричиненого сталінською колективізацією, у 1932-33 роках за різними підрахунками померло 1,5 – 2,3 мільйона казахів, ще мільйон втекли до Китаю і країн Середньої Азії.

(Рубрика «Точка зору»)

Мерхат Шаріпжанов

Однією з найбільш обговорюваних подій жовтня у Казахстані стало те, що на меморіалі жертвам сталінської колективізації в Астані зник напис «Жертвам Голодомору». Його тихо, без публічних обговорень, замінили на «Жертвам голоду 1932–1933 років». Як стало відомо, то це сталося ще у вересні.

Новина миттєво викликала жваві суперечки у соціальних мережах. В обговореннях звучали звинувачення у «флірті з Москвою», «зраді національної ідеї», закиди у владній боягузливості та нагадування про необхідність «називати речі своїми іменами».

Ось така нова табличка, з якої зникло слово Голодомор, тепер прикріплена в Астані на пам'ятнику казахам, які загинули голодною смертю у 1932-33 роках. Казахстан, 2025 рік

Про трагедію 1930-х років у Казахстані відкрито заговорили лише після здобуття незалежності у 1991 році. Увага до теми відтоді то згасає, то спалахує із новою силою.

За даними казахстанського історика **Єрлана Сайлаубаєва**, кількість жертв масового голоду, спричиненого **сталінською колективізацією**, сягнула тоді **1,5–2 мільйони осіб**. Академік **Мирзатай Жолдасбеков** вважає, що «**реальна цифра ближча до 2,3 мільйона** – майже половина тодішнього казахського населення». Дослідження Інституту історії Казахстану показують: із країни **втекло не менше**

мільйона людей – до китайського Сіньцзяну, країн Центральної Азії, а також до Афганістану та Ірану.

Казахська родина тікає від голоду, що виник внаслідок сталінської колективізації. Казахстан, 1930 рік

Офіційне пояснення **акімату** (орган місцевої влади) Астани звучало формально: коригування було потрібне для приведення у відповідність значення перекладу казахського напису російською мовою.

Однак це пояснення не витримує критики. Слово «ашаршылык», яке використовується у казахському тексті, ближче за змістом саме до виразу «масовий голод» і цілком співвідносне з терміном «голодомор».

Справжня причина, вочевидь, лежить у сфері політики. Казахстан, проводячи багатовекторну зовнішню політику з перших років незалежності, майстерно балансує між основними центрами впливу – Росією, Китаєм, мусульманським світом та Заходом.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:
У Казахстані заявили про вибух невідомого БпЛА на кордоні з РФ

Не дратувати Москву

Після початку повномасштабної російської агресії проти України у лютому 2022 року, балансування стало особливо помітним. Відмова від використання слова «Голодомор» – ще один прояв прагматизму: спроба не дратувати Москву і не перетинати умовні «червоні лінії» казахстанської геополітики.

Невинне з лінгвістичної точки зору, слово «Голодомор», що позначає катастрофічний голод, який спричинив масову загибель людей, за останні десятиліття набуло політичного відтінку.

Після того, як термін **Holodomor** закріпився в англійській та інших світових мовах як позначення геноциду українського народу, скоєного радянським режимом, його вживання стало не просто описовим, а ідеологічно навантаженим.

Десятки країн, включно зі США, Канадою та більшістю держав Євросоюзу, визнали Holodomor геноцидом. У цьому контексті схоже, що використання терміну в Казахстані стало надто чутливим і несумісним із його обережною дипломатією.

Урочистий прийом в Астані очільника Росії Путіна. Поруч іде президент Казахстану Касим-Жомарт Токаєв.

Цікаво, що зміна тексту на меморіалі в Астані відбулася невдовзі після звернення організації **«Казахстанське товариство комуністів – Червона Юрта»**.

У 1920–1930-х роках «червоні юрти», аналог запроваджених більшовиками для пропаганди хат-читалень, створювалися на території Казахстану під егідою радянської влади для ліквідації неписьменності та впровадження марксистсько-ленінської ідеології – саме тоді, коли **Великий Степ і спіткав голод**.

Знесилений від голоду казах і журналістка з Москви біля нього, яка, як зазначалося у підписі до фото, намагалася його врятувати. Казахстан, 1930 рік

Сьогоднішня «Червона Юрта» у певному сенсі відтворює старий сценарій: влада, як і за радянських часів, охоче використовує «голоси трудящих» для легітимації заздалегідь прийнятого політичного рішення.

Так і в цьому випадку: вимоги «Червоної Юрти» використані для кроку, що демонструє, що Астана не перетнула небезпечну межу і залишається у попередньому балансі сил.

Проте варто зауважити, що Казахстан сьогодні демонструє навички вправного номада-кочівника: вчасно витягує червону ганчірку і так само вчасно прибирає її, направляючи рух бика у потрібний бік. Ця тактика не змінюється вже три десятиліття.

Замерзаюча голодна жінка з дитиною. Архівне фото, Казахстан. 1930 рік

«Ашаршылык»

Хотілося б остудити палкі суперечки на злобу дня. Слово «ашаршылык» у казахському тексті меморіалу ніхто не прибирав. Воно там було і залишається – як нагадування про національну пам'ять, що не вимагає перекладу.

> У сучасній російській мові Казахстану це слово живе самостійним життям, так само як **Желтоксан** (масові виступи казахської молоді проти політики Кремля у грудні 1986 року) чи **Кантар** (безпрецедентні протести в країні у січні 2022 року,

що забрали життя щонайменше 238 осіб) – назви історичних подій, вкорінені у місцевій культурній ідентичності.

У мові, як і в політиці, як казали античні греки, все тече, все змінюється. Можливо, настане день, коли слово «ашаршылык» не потребуватиме ні перекладу, ні пояснень не лише в текстах російською мовою в Казахстані, а й багатьма іншими мовами світу, як це сталося зі словом Holodomor.

Говорячи про греків – зрештою, ніхто сьогодні не пояснює у своїх текстах значення слова **Голокост**, яке грецькою означає «спалення жертви».

Мерхат Шаріпжанов *– оглядач Радіо Свобода*

Думки, висловлені в рубриці «Точка зору», передають погляди самих авторів і не конче відображають позицію Радіо Свобода

Спецпроєкт Радіо Свобода, присвячений Голодомору-геноциду читайте – **за лінком**

Відеосвідчення очевидців Голодомору 1932–1933 років тут

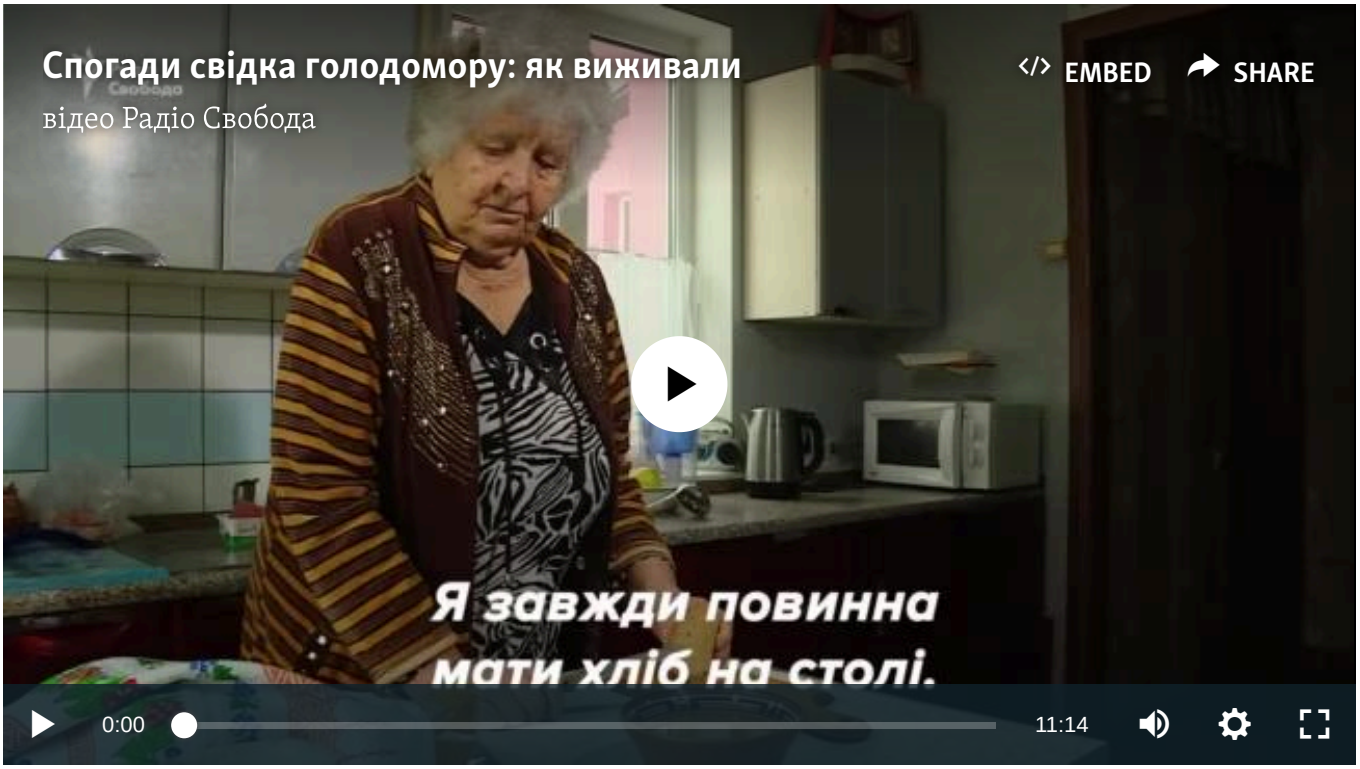
ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Все життя цей біль був із нею». Зі спогадів про Голодомор, які «пролежали в шухляді»

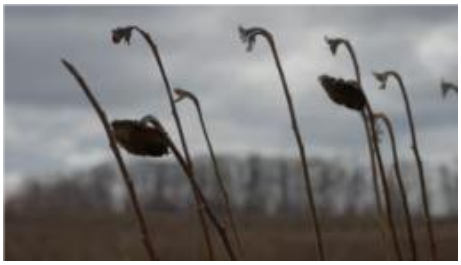

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Примусове вивезення українських дітей, сирітство і смерть». Що спільного між Голодомором і сучасною війною?

ЗАВАНТАЖИТИ

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Тіла дітей скидали в яму»: Голодомор на Херсонщині і Запоріжжі. Що відомо?

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Без паспортів і державних пенсій аж до 1964–1974 років: як жили колгоспники в СРСР і коли їх зрівняли в правах

Світ | Політика | Точка зору | Суспільство | Голодомор 1932–1933 | Важливе на Свободі

© Радіо Свобода, 2026 | Усі права застережено.